

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl dnešního dne v senátu složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové (soudkyně zpravodajky), soudkyně Ivany Janů a soudce Jiřího Zemánka o ústavní stížnosti stěžovatele **O. V.**, zastoupeného Mgr. Janou Zilvarovou, advokátkou, se sídlem Hradešínská 29, Praha 10, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 2114/2012-112 ze dne 13. 2. 2013, rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 29 Co 33/2010-89 ze dne 6. 12. 2011 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 26 C 251/2008-47 ze dne 12. 11. 2009, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 2114/2012-112 ze dne 13. 2. 2013, rozsudkem Městského soudu v Praze č. j. 29 Co 33/2010-89 ze dne 6. 12. 2011 a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 26 C 251/2008-47 ze dne 12. 11. 2009 bylo porušeno základní právo stěžovatele na náhradu škody za nesprávný úřední postup, garantované čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Tato rozhodnutí se proto ruší.**

Odůvodnění:

I. Předchozí průběh řízení

1. Ústavní stížností stěžovatel napadl v záhlaví tohoto usnesení uvedená rozhodnutí a navrhl jejich zrušení pro rozpor se svým ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces. Přitom odkázal na čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Dne 5. 10. 1998 stěžovatel podal návrh na nařízení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí dlužníka k uspokojení své pohledávky ve výši 3 000 000 Kč. Již dříve jiní dva věřitelé podali shodný návrh k uspokojení svých dluhů v souhrnné výši cca 1,5 milionu korun. Okresní soud pro Prahu-západ v řízení vedeném pod sp. zn. E 666/97 nařídil výkon rozhodnutí pro tyto tři oprávněné dne 23. 9. 1999. Usnesením ze dne 19. 3. 2001 byla stanovena cena nemovitostí na 7 726 480 Kč. Dne 30. 10. 2003 okresní soud vydal dražební vyhlášku. Avšak v mezidobí, dne 30. 7. 2003, byl na majetek povinného vyhlášen konkurz. Proto bylo dne 12. 9. 2006 řízení o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí zastaveno. Nemovitosti byly v konkurzu dražbou prodány za 3 500 000 Kč. Vydražitel je následně, již bez dluhů, věcných břemen, či jiných právních povinností, prodal za 5 500 000 Kč. V konkurzu stěžovatel nakonec získal za svou pohledávku 177 392 Kč.

3. Stěžovatel následně podal proti státu žalobu na náhradu škody za nesprávný úřední postup z důvodu průtahů v exekučním řízení podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jen „zákon o odpovědnosti státu“). Argumentoval, že kvůli průtahům k výkonu rozhodnutí nedošlo před vyhlášením konkurzu. Pokud by

k výkonu došlo, dosáhl by jistě uspokojení své pohledávky v plné výši. Škodu tedy vyčíslil na 5 397 971 Kč, což byla výše jeho pohledávky včetně úroků z prodlení ponížená o částku, kterou získal v konkurzu.

4. Napadeným rozsudkem Obvodní soud pro Prahu 2 žalobu stěžovatele zamítl, neboť neshledal, že by v exekučním řízení došlo k průtahům a nesprávnému úřednímu postupu.

5. Městský soud v Praze napadeným rozsudkem prvoinstanční rozhodnutí potvrdil. Oproti obvodnímu soudu shledal, že v exekučním řízení došlo k neodůvodněným průtahům, neboť okresní soud byl v období mezi 19. 3. 2001 a 30. 10. 2003 nečinný. Neshledal však, že by stěžovatel prokázal výši škody vzniklé v příčinné souvislosti s tímto protiprávním jednáním. Podle městského soudu stěžovatel soudu nepředložil žádné důkazy svědčící o tom, za jakou cenu by předmětné nemovitosti byly prodány v době předcházející prohlášení konkurzu na povinného. Rovněž uvedl, že povinný měl více věřitelů a nelze vyloučit, že by se také přidali jako oprávnění k výtěžku z dražby nemovitostí. Závěrem soud uvedl:

„Žalobci se tudíž nepodařilo jednoznačně prokázat, za jakou cenu by byly nemovitosti vydraženy v období, jež předcházelo prohlášení konkurzu [...], ani v jaké výši by byl žalobce uspokojen z dražbou získaných finančních prostředků. Podle názoru odvolacího soudu tedy v důsledku absence podmínky příčinné souvislosti není možné dovodit odpovědnost státu za škodu způsobenou žalobci nesprávným úředním postupem, ani nelze určit výši škody, která by tak [stěžovateli] vznikla.“

6. Napadeným usnesením Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatele. Nejvyšší soud uznal, že nečinností okresního soudu v exekučním řízení evidentně došlo k porušení zásady rychlosti řízení. Avšak nezbytnou podmínkou vzniku odpovědnosti státu je také příčinná souvislost mezi právní skutečností, za niž se odpovídá (zde nesprávný úřední postup), a mezi vznikem škody, tedy je-li postup orgánu státu se vznikem škody ve vztahu příčiny a následku; samotná existence nesprávného úředního postupu škodu nepředstavuje. Dle Nejvyššího soudu se o odškodnitelnou majetkovou újmu proto jedná, pokud nesprávnost postupu (nečinnost) měla dopad do majetkové sféry žalobce, tedy jestliže nebýt této nesprávnosti, nedošlo by k tvrzené majetkové újmě. V tomto směru pak leží důkazní břemeno na žalobci, který nese břemeno tvrzení a důkazní břemeno o tom, že mu vznikla škoda a že je dána příčinná souvislost mezi vznikem škody a nesprávným úředním postupem.

7. Zjištěný skutkový stav podle Nejvyššího soudu „nedává reálný a jednoznačný podklad pro závěr, že při dřívějším provedení výkonu rozhodnutí by žalobce mohl plně uspokojit svou pohledávku z výtěžku prodeje nemovitostí povinného. Závěr nižších instancí, že mezi nesprávným úředním postupem a vznikem tvrzené materiální újmy vztah příčiny a následku není, je tedy správný a též v souladu s ustálenou judikaturou.“

II. Argumentace stran

8. Stěžovatel má za to, že napadenými soudními rozhodnutími bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces. Vydaná rozhodnutí jsou nezákonná jednak z důvodu nezákonné aplikace platného práva a jednak z důvodu rozporu s dobrými mravy.

9. Dle názoru stěžovatele je dána příčinná souvislost mezi škodou vzniklou stěžovateli a nesprávným úředním postupem Obvodního soudu Praha-západ v řízení vedeném pod sp. zn. E 666/97 a je tedy dána odpovědnost státu za škodu. Stěžovatel má za to, že došlo k nesprávné a tudíž i nezákonné aplikaci zákonných ustanovení o odpovědnosti státu za škodu, jakož i obecných ustanovení občanského zákoníku o podmínkách vzniku nároku na náhradu škody.

10. Stěžovatel se dále domnívá, že pokud soudy všech instancí shodně konstatovaly, že v předmětném vykonávacím soudním řízení došlo k neodůvodněným průtahům v takové intenzitě, že tím došlo k porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces a je-li stát za porušení práva na spravedlivý proces objektivně odpovědný, nelze žalobci odeprít právo na náhradu takto vzniklé škody, neboť by tím byl popřen samotný princip odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem, a takový postup by byl i v rozporu s dobrými mravy a principem právního státu. Dle stěžovatele je příčinná souvislost mezi škodou vzniklou stěžovateli a jednáním, resp. nečinností soudu, dána již samotnou skutečností, že soud porušil jeho právo na spravedlivý proces. Výše vzniklé škody se pak rovná nároku, který po právu na základě pravomocného, vykonatelného rozsudku v předmětném řízení uplatnil a jehož výkon byl v důsledku porušení jeho práva na spravedlivý proces zmařen.

11. Stěžovatel se zásadně neztotožňuje s tvrzením, že není dána a že nebyla prokázána příčinná souvislost mezi vznikem škody na straně stěžovatele pochybením soudu spočívajícím v průtazích v soudním řízení. Dle jeho názoru právě a jedině v důsledku nesprávného úředního postupu, spočívajícího v nečinnosti soudu, byl zbaven možnosti realizovat své právo přiznané pravomocným soudním rozhodnutím. Z výsledku dražby v následně konaném konkurzním řízení zcela jasně vyplývá, že nemovitosti mohly být vydraženy v rámci výkonu rozhodnutí minimálně za cenu 3 500 000 Kč a tato částka mohla být v době, kdy byly splněny veškeré podmínky pro konání dražby v exekučním řízení, rozdělena pouze mezi věřitele v té době známé, jejichž počet z exekučního spisu jasně vyplývá. Jestliže tedy soud zavinil, že dražba nebyla provedena, je třeba vyjít ze situace vyplývající z exekučního spisu a nikoliv spekulovat o tom, že by se bývalo mohlo přihlásit více věřitelů. Pokud by tedy nedošlo k průtahům ze strany soudu, dosáhl by stěžovatel na základě dražby konané ve vykonávacím řízení uspokojení celé své pohledávky ve výši 3 000 000 Kč s příslušenstvím, nebo alespoň její podstatné části. V důsledku soudem zaviněných průtahů v řízení vedeném Okresním soudem pro Prahu-západ pod sp. zn. E 666/97 se stěžovatel ve vykonávacím řízení jím požadované částky nedomohl, a v konkurzním řízení byl uspokojen již jen částkou 177 392 Kč.

12. Obvodní soud pro Prahu 2 ve svém vyjádření pouze odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí.

13. Městský soud v Praze považoval stížnost za nedůvodnou a odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí.

14. Nejvyšší soud také odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí a uvedl, že ústavní stížnost pouze opakuje argumenty předložené již v dovolání.

15. Vyjádření účastníků byla stěžovateli zaslána, ten však svého práva repliky nevyužil.

III. Hodnocení Ústavního soudu

A. Obecné principy

16. Podle čl. 36 odst. 3 Listiny má každý právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Tento nárok na náhradu škody je ústavně zaručeným základním právem [viz např. nález sp. zn. Pl. ÚS 18/01 ze dne 30. 4. 2002 (N 53/26 SbNU 73; 234/2002 Sb.), či nález sp. zn. IV. ÚS 3377/12 ze dne 16. 5. 2013, bod 26].

17. Ústavní soud se ve své judikатурní praxi opakovaně zabývá rozhodováním obecných soudů o nárocích podle zákona o odpovědnosti státu, přičemž pravidelně konstatuje, že plně respektuje, že je zcela v pravomoci obecných soudů posoudit existenci podmínek pro vznik odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 3377/12 ze dne 16. 5. 2013, bod 25; či nález sp. zn. I. ÚS 215/12 ze dne 26. 9. 2013, bod 22; prakticky též nález sp. zn. I. ÚS 216/09 ze dne 27. 3. 2012 (N 58/64 SbNU 705)].

18. Zároveň však Ústavní soud ve své judikatuře zdůrazňuje, že při posuzování nároků uplatňovaných podle zákona o odpovědnosti státu obecné soudy nikdy nesmí zapomínat na jejich ústavní původ a zakotvení. Je proto nezbytné v každém případě dbát na to, aby fakticky nedošlo k vyprázdnění dotčeného základního práva při použití jeho zákonného provedení. Jinak řečeno, aplikací zákona o odpovědnosti státu v případech odpovědnosti státu za škodu a nemajetkovou újmu nesmí dojít, přímo ani nepřímou, k omezení rozsahu základního práva zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny, k jeho zúžení. Podle zákona o odpovědnosti státu je tedy nutno kompenzovat veškerou újmu, kterou by bylo možno namítat pod čl. 36 odst. 3 Listiny, nikoliv naopak (nález sp. zn. I. ÚS 4227/12 ze dne 12. 5. 2014, bod 15). V některých nálezech Ústavní soud kritizoval i formalismus obecných soudů, pokud shledaly absenci příčinné souvislosti [viz např. nález sp. zn. II. ÚS 3750/11 ze dne 20. 9. 2012 (N 162/66 SbNU 415), bod 18], či měl na existenci příčinné souvislosti názor opačný [nález sp. zn. II. ÚS 2085/08 ze dne 16. 9. 2009 (N 203/54 SbNU 519), bod 15].

19. V nálezu sp. zn. II. ÚS 321/98 ze dne 5. 5. 1999 (N 67/14 SbNU 83) Ústavní soud vyslovil porušení práva stěžovatele na náhradu škody podle čl. 36 odst. 3 Listiny v situaci, ve které obecné soudy odmítly nárok stěžovatele, protože neprokázal výši vzniklé škody způsobené nezákonným rozhodnutím státu. Ústavní soud však shledal, že v dané situaci přesnou výši škody stěžovatel ani objektivně prokázat nemohl právě v důsledku samotného nezákonného rozhodnutí. Přitom odkázal na ustanovení § 136 občanského soudního řádu, dle kterého lze-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy.

20. K podmínkám vzniku odpovědnosti státu za majetkovou újmu podle zákona o odpovědnosti státu se opakovaně vyjádřil také Nejvyšší soud. Například ve věci sp. zn. 28 Cdo 2294/2010 ze dne 26. 5. 2011 (a obdobně v rozsudku sp. zn. 28 Cdo 2490/2011 ze dne 12. 9. 2012) uvedl, že i u objektivní odpovědnosti státu za škodu je nezbytným předpokladem jejího vzniku příčinná souvislost mezi právní skutečností, za níž se odpovídá (tj. mezi nesprávným úředním postupem), a vznikem škody, tedy je-li postup orgánu státu se vznikem škody ve vztahu příčiny a následku; samotná existence nesprávného úředního postupu škodu nepředstavuje. Majetková újma, jejíž vznik účastník odůvodňuje průtahy v řízení, je tedy odškodnitelná, jestliže včasné nevydání rozhodnutí mělo dopad do majetkové sféry účastníka, tedy pokud průtahy v řízení byly příčinou újmy spočívající v tom, že pohledávka nebyla dlužníkem uspokojena. Jestliže se v příčinné souvislosti s nesprávným úředním postupem stalo právo věřitele na plnění proti dlužníku fakticky nevymahatelným, a je již vyloučeno, aby bylo uspokojeno, je dána odpovědnost státu za takto vzniklou škodu. O odškodnitelnou majetkovou újmu se proto jedná, jestliže nesprávnost postupu (nečinnost) měla dopad do majetkové sféry žalobce, tedy jestliže nebýt této nesprávnosti, nedošlo by k majetkové újmě.

21. Ústavní soud si je také vědom obecné těžkosti prokazování příčinné souvislosti mezi nadměrnou délkou řízení a vznikem majetkové újmy. I proto konstrukce náhrady škody za nadměrnou délku řízení má své těžiště v náhradě nemajetkové újmy. V zásadě lze i akceptovat, že malé majetkové újmy mohou být v tomto konkrétním případě subsumovány do náhrad nemajetkové újmy. Nicméně tyto náhrady, které se pohybují v řádu desetitisíců korun, těžko mohou působit jako dostatečné zadostiučinění za škodu řádově vyšší, což je situace v nyní projednávaném případě.

22. Ze soudní praxe upřednostňující náhradu nemajetkové újmy u nadměrné délky řízení vycházel i nedávný nálezn sp. zn. I. ÚS 4227/12 ze dne 12. 5. 2014, v němž mimo jiné Ústavní soud vyslovil, že dosud respektuje poměrně restriktivní přístup obecných soudů při posuzování nároků na náhradu škody podle zákona o odpovědnosti státu za podmínky, že nárok stěžovatele na náhradu škody bude zohledněn při stanovení výše vzniklé nemajetkové újmy. Na rozdíl od tohoto nálezu však stěžovatel v nyní posuzovaném případě náhradu nemajetkové újmy nežádal a v úvahu tak přichází jen náhrada újmy majetkové.

B. Aplikace těchto principů na nyní projednávaný případ

23. V nyní posuzovaném případě obecné soudy s odkazem na výše zmíněnou judikaturu Nejvyššího soudu rozhodly, že nebyla splněna jedna z podmínek vzniku odpovědnosti státu, a to vztahu příčinné souvislosti mezi škodou a nesprávným úředním postupem. Ústavní soud nemíní v obecné rovině existenci tří podmínek (nesprávný úřední postup, vznik škody a existence příčinné souvislosti mezi nimi) pro vznik odpovědnosti státu zpochybňovat. Musí však posoudit, zda tyto podmínky nebyly v konkrétní věci aplikovány natolik restriktivně, že fakticky došlo k vyprázdnění stěžovatelova základního práva na náhradu škody za nesprávný úřední postup podle čl. 36 odst. 3 Listiny.

24. Městský soud v napadeném rozhodnutí uvádí, že stěžovatel neprokázal, za jakou cenu by byly nemovitosti před vyhlášením konkurzu vydraženy. Městský soud však nijak nezohlednil, že výsledek žádné dražby, která se nekonala, nelze s jistotou určit. Pokud tedy ke dražbě v tomto období nedošlo, a to z důvodu pochybení na straně státu, je pro stěžovatele nemožné prokázat přesně, za kolik by se nemovitosti vydražily. Tímto svým požadavkem tak na stěžovatele uvalil zcela nesplnitelné důkazní břemeno. Navíc k dražbě nedošlo před vyhlášením konkurzu právě z důvodu pochybení na straně státu. Nelze tedy toto pochybení nyní fakticky klást k tíži stěžovatele a založit na něm odmítnutí jeho nároku [obdobně srovnej výše zmíněný nálezn sp. zn. II. ÚS 321/98 ze dne 5. 5. 1999 (N 67/14 SbNU 83)].

25. Napadený rozsudek městského soudu byl následně potvrzen napadeným usnesením Nejvyššího soudu, který dodal, že zjištěný skutkový stav nedává jednoznačný podklad pro závěr, že při dřívějším provedení výkonu rozhodnutí by žalobce mohl plně uspokojit svou pohledávku z výtěžku prodeje nemovitostí povinného.

26. Ústavní soud předně podotýká, že odůvodnění rozhodnutí obecných soudů o odmítnutí nároku stěžovatele se převážně vztahuje k tomu, že stěžovatel neprokázal přesnou výši škody, která mu měla vzniknout. Ani z odůvodnění městského soudu, ani Nejvyššího soudu není příliš zjevné, proč se domnívaly, že stěžovatel neprokázal ani příčinnou souvislost mezi škodou a nesprávným úředním postupem státu. Dle názoru Ústavního soudu je nutno tyto dvě podmínky vzniku odpovědnosti, tedy škodu a příčinnou souvislost, rozlišovat, a skutečnost, že nelze přesně určit a prokázat výši škody, přece automaticky neznamená, že mezi protiprávním jednáním a vzniklou škodou není příčinná souvislost.

27. Takto nakonec v jiných svých rozhodnutích Nejvyšší soud postupoval. Například ve věci sp. zn. 28 Cdo 2490/2011 (rozsudek ze dne 12. 9. 2012), která měla velmi obdobné skutkové okolnosti jako nyní projednávaná věc, neboť došlo k průtahům v exekučním řízení iniciovaném dovolatelem a mezitím byla nemovitost prodána v jiném exekučním řízení, Nejvyšší soud shledal, že „[z]jištěný skutkový stav dává rovněž podklad pro závěr, že při podstatně včasnějším nařízení a provedení výkonu rozhodnutí by žalobce mohl uspokojit svou pohledávku zcela nebo zčásti z výtěžku prodeje nemovitosti povinného. ... Z toho plyne, že mezi nesprávným úředním postupem orgánu veřejné moci a vznikem této materiální újmy lze vztah příčiny a následku odůvodněně dovodit.“ Zrušujícím rozsudkem Nejvyšší soud nižším instancím nařídil, aby se v dalším průběhu řízení zabývaly tím, jaká částka požadované náhrady majetkové škody žalobci z titulu nesprávného úředního postupu státního orgánu náleží. Čili absence najisto postavené výše škody nebránila Nejvyššímu soudu učinit závěr, že je dána příčinná souvislost mezi nějakou výší škody a nesprávným úředním postupem.

28. Ústavní soud se domnívá, že takový měl být postup i v nyní projednávaném případě. Závěr Nejvyššího soudu, že stěžovatel neprokázal, že při dřívějším provedení výkonu rozhodnutí by mohl *plně* uspokojit svou pohledávku, je tedy z pohledu existence příčinné souvislosti irelevantní.

29. V nyní posuzovaném případě soudy shledaly v exekučním řízení nečinnost okresního soudu v období mezi dnem 19. 3. 2001, kdy byla stanovena cena nemovitosti, a 30. 10. 2003, kdy okresní soud vydal dražební vyhlášku. K vyhlášení konkurzu došlo dne 30. 7. 2003, kdy byl na majetek povinného vyhlášen konkurz. Z této časové posloupnosti je zřejmé, že kdyby k nečinnosti okresního soudu nedošlo, tedy nedošlo by k nesprávnému úřednímu postupu, tak by k vydání dražební vyhlášky a dražbě muselo dojít před vyhlášením konkurzu. Pokud tedy stěžovateli vznikla nějaká škoda tím, že ke dražbě nedošlo před vyhlášením konkurzu, je tato škoda v příčinné souvislosti s nesprávným úředním postupem.

30. Nyní projednávaný případ je nutno odlišit od obdobného případu, který rozhodoval Evropský soud pro lidská práva (rozsudek ve věci *Martins Moreira proti Portugalsku* ze dne 26. 10. 1988 č. 11371/85) a kde ESLP dospěl k závěru, že je možné pouze spekulovat, zda by se stěžovatel dočkal zaplacení své pohledávky, kdyby předmětné řízení bylo ukončeno dříve. V tom případě však šlo o průtahy v řízení ve věci samé a k prohlášení konkurzu došlo jen několik měsíců po skončení tohoto řízení. V nyní posuzovaném případě však jde o průtahy v řízení vykonávacím, kde je mnohem užší vazba mezi průtahy a nemožností stěžovatele vymoci již dávno soudem uznanou pohledávku. Navíc je nutno poznamenat, že i v případě *Martins Moreira* ESLP stěžovateli určitou náhradu majetkové újmy přiznal (viz § 65).

31. Ústavní soud však na druhé straně nepřisvědčuje stěžovateli v jeho tvrzení, že výše škody je vždy dána výší pohledávky, která byla uplatněna v exekučním řízení. Tomu by tak bylo pouze za předpokladu, že by bylo postaveno na jisto, že kdyby výkon rozhodnutí proběhl včas a bez zbytečných průtahů, tak by stěžovatel obdržel v exekuci celý tento obnos. Výši škody je však nutno stanovit vždy s ohledem na konkrétní zjištěné okolnosti daného případu.

32. Obecně lze říci, že výše škody je dána rozdílem mezi částkou, kterou by stěžovatel v exekučním řízení vymohl, nebylo-li by nesprávného úředního postupu v tomto řízení, a částkou, kterou nakonec reálně dostal. Dokazování je tedy třeba vést ke zjištění toho, za kolik by se nemovitosti prodaly v případné dražbě v exekučním řízení. Je však nutno reflektovat, že přesný výnos z neuskutečněné dražby nikdy zjistit, a tedy ani dokázat, nelze. Nelze tedy po stěžovateli požadovat, aby prokázal, za kolik přesně

by se předmětná nemovitost v době před prohlášením konkurzu prodala. Tuto nemožnost přesného vyčíslení nelze použít jako argument pro nepřiznání žádné náhrady škody.

33. Je nutno reflektovat, že v některých situacích je prakticky nemožné prokázat přesnou výši vzniklé škody, což by však nemělo bránit vzniku odpovědnostního vztahu. Tato situace v praxi velmi často nastává právě u škod vzniklých nadměrnou délkou řízení. Možným řešením je stanovení výše škody použitím uvážení na základě spravedlnosti, jak Ústavní soud naznačil již ve výše zmíněném nálezu sp. zn. II. ÚS 321/98 ze dne 5. 5. 1999 (N 67/14 SbNU 83). Takové řešení přijímá judikatura Evropského soudu pro lidská práva, ve které se výše majetkové újmy způsobené nadměrnou délkou řízení stanovuje na základě spravedlnosti, či jiným slovem ekvity (viz např. rozsudky ve věcech *Unión Alimentaria Sanders S. A. proti Španělsku* ze dne 7. 7. 1989 č. 11681/85, § 45; *Estima Jorge proti Portugalsku* ze dne 21. 4. 1998 č. 24550/94, § 51; či *Bořánková proti České republice* ze dne 7. 1. 2003 č. 41486/98, § 67).

34. I když ke vzniku odpovědnostního vztahu došlo před nabytím účinnosti nového občanského zákoníku, nic nebrání aplikaci pravidla, že nelze-li výši náhrady škody přesně určit, určí ji podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu soud, která je nyní explicitně vyjádřena v § 2955 občanského zákoníku jako právního předpisu subsidiárně použitelného v rozsahu, v němž majetkové právo neupravuje zákon o odpovědnosti státu. Nejedná se totiž o podmínku vzniku práva na náhradu škody, ale pouze o pomůcku, jak stanovit výši škody v situacích, ve kterých její výši nelze přesně prokázat. Ústavní soud již v citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 321/98 uložil obecným soudům stanovit výši škody s použitím uvážení na základě spravedlnosti. Ostatně obdobná metoda stanovení výše majetkové újmy vyplývá i z dlouhodobé judikatury Evropského soudu pro lidská práva a lze ji odvodit i z obecného principu obsaženého v § 136 občanského soudního řádu [srovnej nálezy sp. zn. II. ÚS 321/98 ze dne 5. 5. 1999 (N 67/14 SbNU 83)].

35. Spravedlivé uvážení, které má na mysli toto pravidlo, nyní obsažené v § 2955 občanského zákoníku, neznamená libovůli na straně rozhodujícího soudu. Spravedlnost je třeba určit na základě „jednotlivých okolností případu“, tak jak vyplynuly z dokazování. V nyní posuzované věci je například relevantní výnos z dražby předmětných nemovitostí v následném konkurzním řízení. I když samozřejmě každá dražba je jedinečná a nelze s jistotou dojít k závěru, že v jiné dražbě konané dříve by bylo dosaženo stejné ceny, přesto lze z tohoto výsledku vycházet. Relevantní jsou samozřejmě i další okolnosti, jako například počet věřitelů a výše jejich pohledávek přihlášených v exekučním řízení.

36. Městský soud v napadeném rozhodnutí, které bylo potvrzeno Nejvyšším soudem, však nemožnost stěžovatele s jistotou prokázat, za kolik by se nemovitosti prodaly v době před zahájením konkurzu, nijak nerefletoval, a naopak na této objektivní nemožnosti založil své rozhodnutí o odmítnutí nároku stěžovatele. Městský soud rovněž zcela pominul, že naprosto přesné vyčíslení výše škody není podmínkou vzniku odpovědnosti státu. Městský soud tím, že v napadeném rozhodnutí na stěžovatele uvalil nesplnitelné důkazní břemeno, nastavil podmínky pro vznik odpovědnosti státu natolik restriktivně, že fakticky učinil ústavně zaručené právo na náhradu škody způsobenou nesprávným úředním postupem iluzorní. Přitom právo na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem je ústavně garantované právo, které nesmí být při použití jeho zákonného provedení vyprázdněno. Jinými slovy toto základní právo je nutno vykládat tak, aby bylo účinné v praxi a nikoliv pouze teoretické a iluzorní. Tím pochybení městského soudu a Nejvyššího soudu dosáhlo takové

intenzity, že došlo k porušení základního práva stěžovatele na náhradu škody způsobené mu nesprávným úředním postupem garantované čl. 36 odst. 3 Listiny.

37. Co se týče napadeného rozhodnutí obvodního soudu, tak to je z ústavněprávního pohledu deficitní již z toho důvodu, že mylně, jak shledaly i nadřízené soudy, dovodilo, že v předmětném řízení k průtahům nedošlo. Přitom právo na projednání věci bez zbytečných průtahů je rovněž ústavně garantovaným právem (viz čl. 38 odst. 2 Listiny). A tedy posouzení, zda v daném řízení došlo ke zbytečným průtahům, či nikoliv, je ústavněprávní otázkou a pochybení obecného soudu v tomto posouzení dosahuje ústavněprávní roviny. V důsledku tedy i obvodní soud napadeným rozsudkem porušil právo stěžovatele na náhradu škody způsobené mu nesprávným úředním postupem, zde představovaným nadměrnou délkou exekučního řízení.

C. Závěr

38. Ústavní soud tedy závěrem shrnuje, že **při posuzování nároků uplatňovaných podle zákona o odpovědnosti státu nesmí obecné soudy nikdy zapomínat na ústavní původ a zakotvení těchto nároků, přičemž aplikace zákona o odpovědnosti státu nesmí vést, přímo ani nepřímo, k omezení rozsahu základního práva zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny. Pokud tedy obecné soudy v řízení o náhradě škody podle zákona o odpovědnosti státu uvalí na žalobce nespornitelné důkazní břemeno, učiní tak ústavně zakotvené právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem iluzorním, čímž dojde k porušení čl. 36 odst. 3 Listiny. Za situace, kdy žalobce není schopen přesně určit a prokázat výši škody způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, přičemž však prokáže a odůvodní, že mu taková škoda vznikla, nemohou obecné soudy rozhodnout, že mu proto škoda nebude vůbec nahrazena nebo že mezi protiprávním jednáním a vzniklou škodou není příčinná souvislost. Obecné soudy v takové situaci určí výši vzniklé škody podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu. Právo na projednání věci bez zbytečných průtahů je rovněž ústavně garantovaným právem (čl. 38 odst. 2 Listiny), a proto posouzení, zda v daném řízení došlo ke zbytečným průtahům či nikoliv, jakož i případné pochybení obecného soudu v tomto posouzení, dosahuje ústavněprávní roviny.**

39. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud dospěl k závěru, že napadená rozhodnutí porušila stěžovatelovo právo na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem garantované čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud proto podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) stejného zákona napadená rozhodnutí zrušil.

40. V následném řízení je na obecných soudech, aby stanovily odpovídající výši vzniklé škody s ohledem na principy vyjádřené v tomto nálezu v bodech 31-38, tedy ve výši podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu.

41. V novém řízení jsou pak obecné soudy vázány závěrem, který již byl učiněn městským soudem a Nejvyšším soudem, že v předmětném řízení došlo k neodůvodněným průtahům, a tedy nesprávnému úřednímu postupu. Zrovna tak jsou vázány právním názorem Ústavního soudu vyjádřeným v tomto nálezu, že mezi tímto nesprávným úředním postupem a škodou vzniklou stěžovateli, jejíž výši je třeba určit, existuje příčinná souvislost.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 24. července 2014

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu